

Henry van Dyke

Az ismeretlen bölcs

Ismeritek a három bölcs történetét, hogyan utaztak nagy messzeségből, hogy ajándékaikat a jászol-bölcsönél, Betlehemben felajánlják. De hallotátok-e valaha annak a negyedik bölcsnek a történetét, aki szintén látta a csillag felütését, és elindult, hogy kövesse azt, de nem jutott testvéreivel a kis Jézus elé? Hogyan tagadta meg az életet negyedik vándorvágát, ki vándorát, és hogyan valószínűleg még is; hosszú vándorlásra és lelki megpróbáltatásra, keresésnek útja, és különös módja annak, ahogyan megtalálta, aki után vágyott – ennek a történetét mondom el, amint hallottam tőredékeite az álomelőcsarnokban, az emberi szívpalotájában.

Jel az égen

Azokban a napokban, amikor Augusztusz császár uralkodott a királyokon, Jeruzsálemben pedig Heródes, Ekbatana városában, Perzsia hegyei között élt a méd Artaban. Háza közel volt a hét fal külsejéhez, amely a királyi kincs tártvetekörül. Háza tetejéről nézhetett az eléje táruló tájsötét, fehér, kékes-vörös, ezüst és arany színű éj, s rá látta a tórra a dombra, amelyen a pártus uralkodók palotája emelkedett, és fénylő, mint az ékszer a hétszeres koronában.

Artaban háza körül kert volt, benne virágok, gyümölcsfák, melyeket az Orontes-hegy lejtőiről lefolyó patak öntözött vizével, és megszámlálhatatlan madár dalától volt hangos. De minden szín elveszett a szeptemberi enyhe, illatos, sötét éjszakában, és minden hang beleolvadt a mély csendbe, kivéve a víz csobogását, amely hol zokogó, hol nevető hanghoz hasonlított. Az árnyékban, magasan a fák között, enyhe világság szűrődött át a felső terem lefüggönyözött ívei közül, ahol a ház ura táncokozott barátaival.

Artaban negyven év körül, magas, sötét bőrű ember volt. Széles szemöldökei alatt egymáshoz közel álló, ragyogó szemekkel, határozott arcvonásokkal, vékony ajkakkal. Sze mel egy álmodozó, a jalkal egy ka to ná ra jellemzőek. Érzékeny lelkű ember, szilárd, hajlíthatatlan akaratú – egyike azoknak, akik bár mely korban éljenek is, ön magukkal folytatott küzdelemre és lovagi asszág születtek.

Könnyű se tiszta fehér gyapjú, a selyem tunika fölött átvetve, hullámos fekete haján a jellegzetes fehér sapka, két oldalon hosszú szalagokkal az ősi mágu sok jellegzetes papiöltözék volt. Tűzmadárnak nevezték őket.

„Légy üdvözölve” – mondta halk, kellemes hangján, amint egy más után belétek a terembe. „Légy üdvözölve, Abdusz, béke legyen veletek, Rhodoszpesz és Tignanesz, és veled atyám, Abgarusz... Le gyetek üdvözölve mind, há zam vidám és örömtelil szjel len lé tettek től!”

Kilenc különböző korú férfi volt, mind egyformán gazdag, sokszínű selyembe öltözve, nyakuk körül a pártus nemeseket jellemző, súlyos aranydíszel. Amelülükön le vő arany szárnyas-körök pedig Zoroaszter jelvényei voltak.

Mindnyájan a szoba végében le vő kis fekete oltar körül helyezkedtek el, amelyen gyenge láng világított. Artaban az oltar mellett állva, össze fogott vékony tamariskusz ágacskaikat lengette felette, és száraz fenyő- és olajfa pálcikákat táplálta a tüzet. Majd Ahura Mazda gyönyörű himnuszával elkezdte Yasuakösime lódiáját, és társai is csatlakoztak hozzá:

*„Imádkéged, isteni szellem,
minden bölcsesség és jószág bírója,
akitszent halhatatlanok,
a bőség és áldás adománya zói veszek körül!
Örülünk kezed munkájának,
igazságodat és hatalmadat valljuk.
Dicsérünk mindent, amit szta,
mert ezek egyedül alkotásaid.
Az igaz gondolatok, szavak és tettek
elismerést nyernek,
eze ket te tartod fenn, ezért imádk.
Hallj minket, Mazda! Taníts minket!
Te igazságban és mennyei örömben élsz,
tartás vol minket a hamiságtól,
a gonoszság és a rosszág köte lé ké től!
Önts világságodat és éle ted örömet
amisé téségünkbe és szomorúságunkra!
Ragyogj kertjeinkre és földjeinkre,
ragyogj munkánkra, és védelmezz!
Ragyogj felettünk most az éjszakaiban,
ragyogj felettünk hatalmaddal,
fogadd el szerete tünk lángját
és hódolatként tunké két!*

A lángok a dallammal együtt emelkedtek lobogva, mint egy a ze nei ütemre, míg nem az egész terem megvilágították, megmutatva annak egyszerűségét és pompáját.

A padozat sötétkék-fehér eres kockákkal, ezüstös oszlopokkal a kék falak mellett, tiszta, kerek ívelésű ablakok fölül azúr szín selyem függesztve, a mennyezet bemélyedései zafírral kirakva, mintha négy sarkából egy-egy arany máguskerék függne, amely az istenek nyelvének hívnak. A keleti sarkban az oltar mögött két sötétvörös porfíroszlop állott, fölött az ív ugyan olyan köböl, rajta egy szárnyas íjász alakja, nyilát lővésre készen tartva.

Az oszlopok között a tetőteraszra vezető ajtónyílás érett gránátalma színű, ne híz fűgönnyel volt el tarta rva, s a földtől fölfelé haladó számtalan arany sugárral át szöve. A szoba valóban egy csendes, csillagos éjszakához hasonlított, csupa azúr és ezüst, keletről megvilágított az alkonyórsa színével. A ház olyan volt, amilyen nek lennie kellett, hogy kifejezze gazdájának jelét és szellemét.

Az ének befejeztével Artaban vendégeihez fordult, felszólította őket, jöjjenek, és helyezkedjenek el a terem nyugati sarkában le vő dívanyokon. Végignézve a meghívottakon, ezí mondotta: „Ti Zoroaszter hűkövetőiként eljöttetek ma az én meghívásomra, hogy megújítsatok hódolatokat, és ujjáélesszék hiteteket a tisztaság istenében, éppen úgy, amint a tűz kélt új életre az oltaron. Mi nem a tüzet imádjuk, hanem azt, aki nek je léül való szótuk, mert a leg tisztább minden ten rem tett lény kö zött. A tűz csak a nuskodik nekünk arról, aki a világság és az igazság. Nem így van, atyám?”

„Jól mondád, fiam” – felelt a tiszteletreméltó Abgarusz. „A megvilágosultak soha sem bálványimádók. Ők fel emelik a fátyolt, belépnek az anyag és valóság szentélyébe, újvilágság és igazság től ti be őket a régi jelek által.”

„Halljatok te hát engem, atyám és barátaim” – mondta Artaban igen halán, „ami dönnek tek az újvilágságról és igazságról beszélek, amelyek a legősibb jelek út-

ján jöttek el hozzám. Mi együtt kutatuk a természet titkait, és a nül má nyoztuk a víz, a tűz és a nő vények gyógyító erejét. Együtt olvastuk a jövődölések könyveit is, amelyek hómályosan mondják el a jövődöt, olyan szavakkal, amelyeket nehéz megérteni. De minden tudományok legnagyobbika a csillagok ismerete. Pályájuk ki nyomozza sa nem más, mint az élet titkos fonálának kibogozása a kezdetől a végig. Ha tőkéle te sen követni tudnánk, sem mi sem lenne elrejtve előttünk. De teljes-e a tudománynunk ró luk? Nincs-e még szám a tan csillag látóhatárunkon kívül, olyan világitótestek, amelyek csak a távol dé len la kók előtt is mer tek?!”

Mor mó gá s tá madt a hall ga tók kö zött. „A csil la gok” – mond ta Tigranesz – „az örök ké való ság gon do la tái. De az em ber gon do la tai meg szá mlál ha tó ak, mint az évek. A má gu sok böl csé sé ge a leg na gyobb tu do má ny a földön, mert tisztá ban van nak sa ját fo gya té kos sa g aikkal, és ez a tit kos erő. Mi az em be re ket min dig fi gyel mez tet jük, és vá rat juk egy új nap feljö ve té le re, de mi ma gunk tudjuk, hogy a sötétség egyenlő a világossággal, és hogy a ket tő kö zöt ti kü lönb ség so ha nem ér vé get.”

„Ez nem elé git ki en gem” – mond ta Artaban –, „mert ha a vá ra ko zás végtelen, ha nem le het sé ges be tel je sü lés, akkor nincs ok a figyelésre és várakozásra. Nekünk olya nok ká kell len nünk, mint a görögök új ta ní tói, akik azt állítják, nincs igazság, és az iga zi böl csek az al töl ti ké tük et, hogy fel ku tas sák és nyíl vá nos sá gra hoz zák a hazugságokat, amelyekben eddig hittek a világon. De az új nap kelte valószínűleg is alkonyodik a jelzett időben. Nem de a mi köny ve ink is mondják, hogy ez el fog jö ni, hogy azu tán el mül jön, és hogy az em be ri ség meg fog ja lá tni a nagy vi lá gos ság fé nyét?!”

„Ez igaz” – mond ta Abgarusz. „Zo roas zter min den kö vető je ismeri Aveszta jövődöléseit, és szívében hor doz za azo kat: »A ma na pok ban Szoszioch, a gyö ze del mes ki fog emel ked ni ke let pró fé tái kö zül. Körülöt te cso dás fé nyes ség ra gyog majd, és ő örök ké vá ló vá, el ront ha tat lan ná, ha ha tat lan ná te szia z éle tet, és a ha lot tak ismét feltámadnak!«”

„Ez hómályos mon dás” – szö lt Tigranesz –, „és le het, hogy soha sem fogjuk megérteni. Jobb azokkal a dolgokkal foglalkoznunk, amelyek közel állnak hozzánk, és nö vel nünk a má gu sok be fo lyá sá t sa ját tar to má nya ikban. Inkább ezt kellene tennünk, mint ama idegen után ku tat ni, aki nek át kel le ne ad ni a ha tal mat.”

A többiek, úgy lát szott, jó vá ha gyják ezeket a szavakat. A beleegyezés csendjé lehetett érezni közöttük. Szemükben az a meghatározhatatlan tekin tet volt, amely kö veti a beszélőt, ha olyan gondolatokat érint, amelyek hall ga tóis zí vé benszunnya doz nak. Artaban azon ban ra gyó gó arc cal for dult Abgarusz felé, mondván:

„Atyám, ez azt a jövődölést lelkem mélyén érzem. A vallás olyan volna re mény ség nél kül, mint egy ol tár tűz nél kül. A láng most fé nye sebben vi lá gít ott, és fé nyéből én más szavakat olvastam ki, amelyek szintén az igazság forrásából jöttek, és még tisztá ban be szél tek a Gyö zedel mes fel lépés érő fé nyben ra gyó gá sáról.”

Tunikája hajtásából két, írással teli finom vászonteker cset vett elő, s óva to san ki bont va, tér dé re he lyez te azokat.

„Az elmúlt években, sokkal régebben, mint atyáink Babilonba jöttek, bölcs emberek éltek Káldeában; az első má gu sok tölük ta nul tak meg az ég titkait. Ezek kö zül Bá lám, Beor fia volt a leg ha tal ma sabb. Hall já tok az ő jövődölésének szavait: »Csillag jön Já kob ből, és üs tőkös tá mad Izra el ből.«”

Tigranusz ajkai le görbültek, amikor megszólalt:

„Júda a vi zek ál tal fo g ly a volt Ba bi lon nak, és Já kob fia a királyok szolgálói voltak. Izra el tör zsei szét szóró d tak a hegyekben, mint elveszett bárányok, és a maradványból, amely Jú de á ban la ko zik ró mai iga alatt, sem csil lag, sem ki rá ly nem fog tá mad ni.”

„És még is” – szö lt Artaban –, „a zsi dó Dá ni el volt az álmok nagy kutatója, a királyok tanácsadója, s igen nagy tiszteletben és szeretetben állott a mi nagy ki rá lyunk, Kúrosz előtt. Biztos dolgok prófétájának, Isten

gondolatai olvasójának bizonyult Dániel népünk előtt. Ezek azok a szavak, amelyek ő írta (Ar taban a má so dik tekercsből olvasott): »Tudjátok és értsétek meg, hogy a pa rancs ki adá sá tól há rom év és két hét idő kö z kell Jeruzsálem vissza állítá sá hoz.«”

„De fiam”, mond ta Abragusz két ked ve, „ezek misztikus szavak. Ki tudja ezeket meg má gya rá z ni a fel kent nek, vagy ki tudja meg ta lál ni je len té sü k nyit já t?”

Artaban így felelt: „Kinyilatkoztatott nekem és három magustársamnak, Gáspárnak, Menyhértnek és Boldi zsárnak. Mi ta nul má nyoz tuk az ő si kál de usok tá b lá it, és meg ha tá roz tuk az idő t. Er re az év re esik. Ta nul má nyoz tuk az eget, és az év ta va szán lát tuk a két leg na gyobb csil la gó t eg y má s hoz kö ze led ni a ha l ké pé ben, amely a zsi dó nép jel képe. Egy új csillagot is láttunk, amely csak egyet len éjszaka n vi lá gít ott, azu tán el tű nt. Most ismét ta lál ko zik a két nagy égi test, ezen az éjszaka n lesz érint ke zé sü k. Az én há rom test vé rem Borszipában, Babilonban, a hét szféra ő si templomában fi gye li, én meg itt fi gye lem. Ha a csil lag ismét fel ra gyog, tíz na pig vá r nak re ám a temp lom ban, és ak kor egy ütt in du lunk Je ru zsá lem be, hogy lás suk és imá d juk Iz ra el meg í gért ki rá lyát. Én hi szem, hogy a jel fel jön. Ké szen va gyok az ú tra. El ad tam há za mat és min den tu laj do nomat, és meg vet tem ezt a három drá ga kö vet: egy za fírt, egy rubint és egy igazgyöngyöt, hogy magammal vigyem ajándé kul a Ki rá ly nak. Meg hív lak ti te ket is, hogy jöj je tek ve le ma za rá ndok la tra, és egy ütt ör ven dez zünk ama ki rá ly fel ta lálás á nak, aki egyes egye dül ér de mes asz ol gá la tra.”

Míg beszélt, öve legbelső hajtásából elővette a három nagy drágakövet – egy kéket, mintegy árnyalatát az éjszakai égboltnak, egy pirosat, mint a felkelő nap sugarai, és egy fehéret, amely tisztább, mint a hó a hegy csúcsokon fényes hold világ nál –, és rá tet te a ki te rített teker csek re.

Barátai ide ge nül néz tek re á. A ké tely és a bi zony ta lan ság ár nyé ka fel höz te ar cu kat, amint a la pály ról fel szá lló kö d re jti el a tár gya kat. Cso dál ko zó és szá na ko zó te kin tet tel néz tek eg y má s ra, mint azok, akik hi he tet len dol go ka thal lot tak, egy lá to má s törté ne tét, vagy egy le hetet len vál lal ko zás áj a ná t.

Végül Tigranesz szö lt: „Artaban, ez egy hi á ba va ló ál om. Túl sok ez a csil la gok fi gye lé sé ből és a ma gas ra tö rő ál mok ből; oko sabb len ne az idő t pénz gyűjtés re fo rdí ta ni a chala bani az új tűz temp lom hoz. Nem fog ki rá ly tá mad ni Iz ra el szét szört né pé ből, és so ha sem lesz vé ge a sötét ség és vi lá gos ság kö zöt ti örök küz de lem nek. Aki ezt né zi, ár nyé ko kat haj szol. Ég ve led!”

A másik így beszélt: „Én beteg va gyok, és nem va gyok al kal mas a fá rasz tó ú tra, de van egy a szol gá im kö zött, őt el kü döm ve led, ha in dulsz, hogy hírt hoz zon, meddig jutottál.”

Abgarusz, a leg idő sebb, aki a leg job ban sze ret te Ar ta bant, a tá vo zók után néz ve szomorú an mon dotta: „Fi am, le het sé ges, hogy az igaz ság vi lá gos sa ga ab ban a jel ben van, amely az égen meg je lent; ak kor va ló ban el ve zet a Ki rá ly hoz, a ha tal mas fé nyes ség hez. De le het, hogy ez csak ár nyé ka a vi lá gos ság nak, mint Tigranesz mond ta, és ak kor hosz sá za rá ndok utat tesz meg hi á ba va ló ke re sé s sel, aki kö ve ti. De jobb kö vet ni a jó ár nyé kát, mint meg elé ged ni a rosszal. Azok nak, akik gyö nyö rü sé get akarnak látni, gyakran kell egyedül utazniok. Én öreg em ber va gyok az ú tra, de lel kem le gyen éj jel és nappal kísé rőd za rá ndok utadon, s hadd tudjam majd meg ku ta tá so der ed mé nyét. Menj bé ké ben!”

Így egyenként eltávoztak az ezüst csillagdiszú azúr teremből, s Ar ta ban ma ga ra ma radt. Össze szed te, és övé be re jtet te a drá ga kö ve ket. Hosz sá u ide ig fi gyel te a láng lobogását, majd kialvását az oltáron. Keresztül ment a ter men, és fel emel ve a ne héz fűg göny t, a sötét vörös por fírt osz lo pok kö zöt ta te tő te rasz rálé pyt.

A földet be vo nó bor zo n gá s az éjszaka csendjéből va ló ébredésben már meg kez dődött, és a hűvös szél, amely a nap kel tet jel zi, már ter jedt le fé lé az Orontesz-hegy hóval fedett fennsíkjaíró. A madarak ébredve

röpködtek, énekeltek a rozsdásodó levelek között, és érett gyümölcs illata tártá a gyümölcsös felel.

Messze a keleti síkság föltt fehérek terjengett, mint a hó. De a messze távolból, ahol a Zagrosz csúcsa szegélyezte a nyugalatát, az ég tiszta volt. A Jupiter és a Szaturnusz lángnyelvekként együtt halad, hogy egyesüljenek.

Amint Artaban figyeltte őket, íme, egy azúr szikrapatant ki az alattuk fekvő sötétségből, a viola árnyalatai fonták körül, egészen a vörös színig, és sokféle ívelt sáfrány-és narancsszínű sugaraival egy ragyogó fehér pontba sűrűsödött. Avégtelen távolágban pici volt, de minden részletében tökéletes. Aminthaladt a felmérést lenmélységben, a három drágakő mint ha össze elegyítve a világság élő szívével a kultúra a mágus keblében.

Lehajtottafejét, személtakartakezeivel.

„A jel” – mondta. „A Király jön, és én megyek, hogy üdvözöljemöt.”

Babilon vizeinél

Vasda, Artaban legjobblova egész éjszaka felnyergelve és felkantározva állt istállójában, türelmetlenül kaparta a földet, néha megrázva magát, mint ha osztana gazdáját a vágyában, izgalomban, bár nem is merte annak jelentőségét.

Mielőtt a madarak teljes erejükkel reggeli énekükhez kezdtek, mielőtt a fehér köd lúsan fel szállni készült a síkságról, a mágus nyeregben volt, s gyorsan száguldott az úton, amely az Orontesz-hegy alján vonul végig nyugat felé.

Milyen közvetlen a viszonylovas és kedveslova között egy hosszú úton. Csendes, összefogó barátság volt ez, olyan érintkezés, amelyhez nem kelte nek szavak. Ugyan azon útszélforsó ből ittak, ugyan azon csillaok örökded ál mukfelett. Egy formán ügyeltek az éjszaka sötétjére és a hajnalhasadására.

Az úr megosztja eszét a lét éhes társával, és érzi a puha, nedves pófát, amint te nyeregből elszedi a morzsákat. Hajnalhasadta korfelébredeszi pihe nése ből az enyhe, meglehetősen, amely arcát éri, és felnéz társának hűségesszémeibe: az már késsen áll a napfáradalmaira. Bár honyan szólítja is le te né – ha csak nem poány és hitetlen –, bi zonnal megköszöni a szótlan együttérzést, a néma ragaszkodást, és reggeli imájának szereszálást esd: „Uram, áldj meg mindketőnket, és óvd meg lépteinket a tévedéstől, lelünk pedig a haláltól!”

Az éles reggelben a kemény paták taktusszerűen ütődnek az úthoz, két szívütemére, amelyeket ugyan az a vágy tölt el – a győzni a távol ságot, megtenni az utat, elérni a célt.

Artabannak okosan és meg gondoltan kellett lova gólni, hogy a megjelölt időben találkozhasson a többi mágussal, mert az út 150 parasang volt, kb. 525 mérföld, és 50 mérföld volt a leg több, amit egy nap alatt megtehetett. De ismer te Vasda erejét, és izgalom nélkühaladt előre, megtevénaponta a meghatározott utat, bár a késő éjszakába kellett belelovagolnia, és reggel napkelte előtt kezdene.

Elhagyta az Orontesz százvihar tósdort, szikla törmelékel borított, barnás lejtőt.

Keresztülhaladt Niszeansz síkságán, ahol híres ménesek legeltek a mezőségen, fel emelve fejüket Vasda közeledtére, majd megszállhatatlan pata dörgésével szerteszaladtak a mezőségeken. Aztán vadmadarak csoportja riadt fel a mocsaras tájról, felrepültek, fénylő szárnyakkal köröztek, éles, megzavart kiáltásokkal.

Áthaladt Konkobár termékeny földjén, ahol arany színű csépektalbona pora telítette a levegőt, félig elrejtve Astarte hatalmas, négyszáz oszlopostemplomát.

Utazott Bagisztán gazdag kertjei között, melyeket a sziklából fakadó források öntöztek, felnézett a hatalmas, szakadozott vonalú hegygerincre, amely az útfőle emelkedett, és látta Dáriusz királyt legyőzött ellen ségei

föltt a podva, büszkén viselt háborúisóráját és győzelmet a hegy sziklaiba véve.

Hideg, elhagyatott, szélfúttá hegyszorosokon haladt keresztül a radtan, lefelé ment sötét lejtőkön, ahol patkok zúgtak és versenyt futottak előtte mint kegyetlen vezetőknél, keresztülvágott számos világos völgyön, sárgás, szövelés gyümölcsfákkal telt mészkőfennsík. Karinnenak tölgyerdején és Zagrosz sötét sziklákba erősített kapuin haladt át. Be ment Chala ösi városába, ahol hajdan Szamaria népe volt a fogásában. Aztán ismét ki a hatalmas kapun, áthaladt a környező dombokon, ahol a mágusok papjainak sziklaiba faragott szobrát látta, ki tárt a rokka, mint ha a száza dok zarándokait áldaná meg. Keskeny, termékeny, barack- és fügefák telt völgyeken utazott át, amelyeken át hullámzott a Chin desz folyó, és a széles rizs földeken, melyeken az őszi esők párája terjengett. Az alacsonyabb halmokon és a síkságon a folyó irányát követte a tamariszkuszfák árnyékában, ahol az útegyenesen haladt a földeken keresztül, mint a kilőtt nyíl. Elhagyta Kleaszifon városát, ahol a pártus királyok uralkodtak, és Szeleukidát, a nagy metropoliszt, amit Alexander építtetett, áthaladt a Tigris árborította területein és az Eufrátész csatornáin. Magába mélyedten keresztül a sár gúlókori ca földeken, míg a tize dik nap alkonyán megérkezett a népes Babilon om la do zó falá alá.

Vasda csaknem kimerült már, gazdáját is szívesen ment volna a városba, hogy nyugalmat és frissítő élelmet keressen maguknak. De tudta, hogy még három órai út van hátra a szférák templomáig, s ne ki ott kell lennie éjjel előtt, ha várakozó barátait ott akarja érní. Így nem állt meg, hanem kitartóan továbbhaladt a letarolt földeken.

Datolyapálmák ligete alkotott sötét szigeteket a halvány sárga tengerben. Amint az árnyék balépett, Vasda megrövidítette lépteit, és óvatosan haladt. A sötétség legtávolabbi sarkához közeledve különös óvatosság szállta meg, va la mi ve sze del met vagy aka dályt jel zett. Nem szó kött megri adni, csak felkészt, és okosan várta a fejleményeket, mint jó ló hoz ilik. A liget közeli volt és csendes, mint a sír, le vél sem mozdult, ma dár sem énekelt.

Kecsesen rakta lábait, fejét lehorgaszta, itt-ott méltatlan kodva nyihogott. Végül gyors lélegzetet vett, ami a félelmet és borzadást jelezte. Minden izmában remegett, majd földbevert lábakkal állt meg egy sötét tárgy előtt az utolsó pálmafa árnyékában.

Artaban le szállt a nyereg ből. A halvány csillog fénynél egy emberi alakot látott keresztben feküdni az úton. Szerény ruhája és megviselt arc vonásai arra mutattak, hogy egyike lehet azoknak a szegény, száműzött zsidóknak, akik még mindig nagy számban laktak a környéken. Halvány, sárgás, száraz bőre, mint a pergamment, annak a halálos lánagnak a jeleit viselte, amely ősidőben a mocsaras vidékeken pusztított. A halál hi deg sé ge ér ző dött ke zén, s amint Artaban el engedte, a kar erőteljesen esett rá a mozdulatlan testre.

Szána lommal fordult el, hogy átadja a testet annak a különleges temetésnek, amelyet a mágusok a legillőbbnek találtak, a sivatag temetésének. (Rejtekből sötét szárnyaikra emelkedő ragadozó madarak és egyéb pré dára le ső va dak remegve tették magukat az áldozatra, csupán fehércsonthagyva a hómokban.)

De amint elfordult, gyenge sóhajjal szott az ember ajkáról. A barna csontos ujjak görcsösen szorították a mágusköntő sének szegélyét, s nem engedték távozni.

Artaban szíve a tor ká ban lüktett, nem a fájdalomtól, hanem a feléje sugárzó néma kívánságtól, amely azt okozhatná, hogy le ké si a találko zót.

Hogy gyanma radhatna itt a sötétségben, hogy egy haladó ló idegen se gít sen? Mit kívánhat ez az ismeretlen emberi alak az ő részvétél és szolgálata tól? Ha egy órát is késedelmeskedik, képtelen lesz elérni Borszipát a megjelölt időben. Bár a tai azt fogják gondolni, feladta az utat. Nélküle fognak elindulni, ő pedig elveszti szerencsét.

De ha tovább megy, ez az ember biztosan elpusztul. Ha marad, talán megmentheti életét. Vérgyorsan lüktetett az elhatározás sürgősségétől. Feláldozza-eistenhitét nagyjutalmáért a felebarátiszere tetegyegyszerűjöcselekedetéért? Elforduljon-e csak egy pillanatra is a csillag követésétől, hogy egy ital hideg vizet adjon a szegény haldokló zsidónak?

„Igazság és tisztaság Istene” – imádkozott –, „írányíts engem a bölcsesség szent útján, amelyet csak Te ismeresz!” Azután visszafordult a beteg emberhez, meglátta a köntösén a kéz szorítását, a pálmafa tövében egy kis emelkedésre vitte a betegét.

Kibontotta a néhez turbánját, és beesett mellé felnyitotta a ruházatot. A közeli kis patakából vizet hozott, megnedvesítette a szenvedő halántékát és ajkait. Az egyszerű, de hatásgyógyoszernek, amely elállan dóan magánál hor dott – mert a maguk sok gyógyító is voltak, nem csak csilagászok –, pár cseppjét hozta keverte a vízhez, és lassan a szintelen ajkak közé eresztette. Órákon át dolgozott, ahogy csak egy tanult gyógyász tehet, aki ismer te a beteg séget. Az ember ereje lassan vissza tért, felült, és nézte őt.

„Ki vagy te?” – kérdezte a vidék nyers tájszóval, „és miért segitte télen gem vissza az életbe?”

„Én Artaban vagyok, a mágus Ekbatanából, és Jeruzsálembe megyek a király felkérésére, aki a zsidóknak születik. Ő a Nagy Király, és Megváltója minden embernek. Nem merek tovább késlekedni utamon, mert a karaván, amely vár reám, elindulhat nélkülöm. De nézd, itt van mind, ami kegyes és bormaradt, és itt van egy adag gyógyító fűvek ből. Ha erőd visszatért, találdatsz Babilonban szállást a zsidók házában.”

A zsidó az ég felé emelte remegő kezét: „Ábrahám, Izsák és Jákob Istene áldjon meg, és te győtesz eredményessé irgalmasságodért, és vezessen békében a vágyott cél felé! De várj! Ne kem sem mim sincs, amit viszonozásul adhat nek – csak az, hogy meg tud mondani, hol kell keresni a Mesiaszt. A mi próféta ink azt jószolták, hogy nem Jeruzsálemben, hanem Júda Betlehemében fog születni. Vezessen az Úr biztonságban a helyre, mert irgalmas voltál egybe teghez!”

Már rég elmult éjfél. Artaban gyorsan lova golt, mert Vasda a rövid pihenéstől megerősödve könnyedén szárgul dott át a csendes síva tagon, és úszta át a folyó mellékágit, utolsó erejét vetette be, és úszárgul dott, mint egy galzela.

A nap sugarai árnyékot küldtek elébe, amikor útja végcéljához ért. Artaban szemei félelemmel kutatták Nimród magas emelkedéseit és a hét szféra templomát, de semmi nyomat nem talált a barátainak.

A földregések által létrehozott fekete, narancs-vörössárga, zöld, kék, fehér színben tündöklő teraszok, itt-ott om la dozva az ember erőszakától, úgyra gyogtak, mint egy megtört szivárvány a reggeli fényben.

Artaban sebesen körülvagolta a halmot, majd le szállt lováról. Felmászott a legmagasabb kiemelésre, és nyugat felé figyelt. A végtelen, elhagyatott, mocsaras terület egészen a látóhatár és síva tag széléig ért. Gázlómadarak álltak a tavak mellett, és sakálók mozogtak félelmesen az alacsony bokrok között, de sem kőzel, sem távol nem volt nyoma a bölcs karavánjának.

A kilátó sarkánál összerakott, tört kövek alatt pergamenterkercset látott meg. Felvette és elolvasta: „Éjfélig utánig vártunk, de nem késlekedhettünk tovább. Megyünk, hogy fel találjuk a Királyt. Kövess benünket a sívatagon keresztül!”

Artaban elült a földre, és két segítséges ten fogta a fejét.

„Hogyan tudjam én át szelni a síva tagot élelem nélkül és egy fáradt lovát?” – mondta. „Vissza kell térnem Babilonba, el kell adnom a za firt, te vé ket kell vennem, és egyéb úti szükségletet. Meglehet, soha sem fogom utólni barátaimat. Csupán az irgalmas Isten tudja, nem mulasztom-e el a Király látogatását, mert irgalmasságot cselekedve késedelmeskedtem?”

Egy kisgyermekért...

Csend volt az álmok világában, ahol az ismeretlen bölcs történetét hallgattam. Ezen a csendes kegyes ül homályosan láttam alakját áthaladni a sivár, hullámos homokú sivatagon; magasan, tevé hátán himbálózva haladt előre, mint hajó a hullámokon.

A halál országa kiterjesztette körülötte kegyetlen hályját. A köves pusztaságok nem gyümölcsöt, hanem bógán csont és tuskéte remtek. A sziklás sötét kiugrói itt is, ott is olyanok voltak a felzínen, mint elpusztult óriások csontvázai. Csupasz és barátság talan hegyláncok emelkedtek előtte, ősi viharok által felszántott és mélyen belülük vájt árkokkal, fehér kiser tetiességgel, mint sebhegyek a természet arcán. A csallóka homokváltakozó halmái sírhalmokként emelkedtek a látóhatár alján. Nap pal az ég tőhő ség volt elviselhetetlen teher, a remegő levegőben semmi élő lény nem mozdult, csupán a pici sivatagi egér alatt rezzen meg homok a száraz bokrok között, vagy csúszó-mászók tünnek el hirtelen a sziklák hasadékaiba. Éjszaka üvöltözve bujtak elő a vadak, a távolból oroszlán bömbölte a visszhangot, és lan kad borzon gáskövet te a nap hevét. A mágus ki tartóan haladt előre hőségben és hidegben egyaránt.

Majd látam Damaszkusz kertjeit és gyümölcsösöit, a fűves lejtőket a virágokkal, mirhával és rózsával. Látam Hermon hosszú hasa hegy gerincét, sötét cédrusligeteket, a Jordán völgyét, a Galileai-tó kék vizét, Ezdrelon termékeny síkságát, Efraim dombjait és Júda fennsíkját. Mindezeket keresztül követtem Artaban alakját, amint folytonosan haladt, és végül megérkezett Betlehembe. Ez három nappal volt később, mint ahogyan a három bölcs érkezett oda, és talált rá Máriára, Józsefre és a kisgyermek Jézusra, akiknek lábaihoz tetek ajándékaikat: ARANYAT, TÖMJÉNT és MIRHÁT.

Így érkezt meg a negyedik bölcs. Fáradtan, de reménytelte hozta a ru bintját és igaz gyöngyét ajándéka a Királynak. „Végre” – mondta –, „megkelt a lál nom, ha egyedül, ha később is, mint testvéreim. Ez az a hely, amelyet a száműzött zsidó nevezett meg, hogy a Próféták jövendölték róla, s itt kell megérnem a Világoság felkeltét. De érdeklődnöm kell testvéreim látogatása iránt, és hogy melyik házhoz irányítottak a csillag, s kinek adták ajándékaikat.”

A város utcáin halgattam a látogatást. Artaban csodálkozott. Talán az emberrek mind elmentek a hegyekbe, hogy lehozzák nyáju kát a legelőről? Egy alacsony, kőbe vájt kunyhó nyílt a tájánál női hangot hallkan énekelni. Belépett. Egy kicsiny álombaringatófiatal anyát talált ott. Az beszélt azután neki az idegekéről, akik messze keletről jöttek, és három nappal előbb jelen tek meg a városban; úgy mond tak, csillag vezette őket ide a helyhez, ahol a názáreti József tar tőz ködött feleségével és újszülött gyermekével; és arról, hogyan tisztelegtek azok a gyermek előtt, gazdag ajándékokat adva neki.

„De az utasok ismét el tün tek” – folytatta –, „oly hirtelen, mint ahogyan jöttek. Mi feltünk látogatásuk különőségétől. Nem tudtuk megérteni. A názáreti ember még az éjszaka titokban elmentek a gyermekkel és anyjával, és azt sutogják, hogy a messi Egyiptom bamen tek. Azóta is rossz értes ural kodik a városban, a lamigo nosz ság le beg felette. Azt mondják, római katonák jönnek Jeruzsálem ből új adót róni ránk. Az emberrek messze a hegyek közé tele ttek a nyáju kát és a csordát, és elrejtöztek, hogy megmeneküljenek.”

Artaban hallgatta a nő csendes, félnék beszédét, amint karján a gyermek többször is az arcába nézett, és mosolygott, rózsás kezét ki nyújtva, hogy meg fogja az Artaban nyakában lógó aranyjelvényt. Szíve felélénkült az érintésre. Úgy érezte, mint szerte üdvözletét és bizalmat olyan valakinek, aki egyedül utazott, za var tan, kéttelyel és félelemmel küzdve követte a felhővel fátylozott Világosságot. „Nem ez a gyermek-e a megígért király?”, kérdezte magában, amint megérintette puha arccsokáját. „Királyok születtek ennél alacsonyabb

házbanis, a csillagok kedveltje talán barlangban született. De úgy látszik, a bölcsesség Istene nem látta jónak, hogy kuta társomat ilyen gyorsan és könnyedén megtalálja. Akit keresek, elment előttem, követnem kell a Királyt Egyiptomba.”

Afiatalanya a bölcsőbe tette gyermeke két, és fel emelkedett, hogy szorgáljon az idegennek, akit sorshozott vendégül házához. Egyszerű, paraszti ételt tett eléje, de szívesen ajánlotta, ami a léleknek és a testnek is felüdülésre szolgál. Artaban hálaival fogadta el, és amíg evett, a gyermek boldog, mély álomba szenvedésként, édesen beszélt álmaiban, és mély béketől töltötte a csendes szobát.

Hirtelen hangos zúrza varázslatmadt a város utcáin. Női hangok sikongása és jajgatása, kardok csörgése és kétségbeesett kiáltások: „Katonák, Heródes katonái! Megölik gyermekeinket.”

Afiatalanya arca elfehéredett a félelemtől. Kebléhez szorította gyermeke két, és a szoba legelső tébbsarkába húzódozott, eltakarva ötruhájával, nehogy felébredjen és sírjon.

Artaban gyorsan az ajtónyíláshoz ment, és ott maradt. Széles válai betöltötték a nyílást, és féhrővege a szemöldökfát érintette.

A katonák sietve haladtak lefelé az utcán, véres kezekkel és vértől csepegő kardokkal. Csodálkozással ha bottak az idegen improvizációs ruháinak látán. Aszádos a küszöbhez közeledett, hogy odébb tolja őt. De Artaban nem mozdult. Arca olyan nyugodt volt, mint ha a csillagokat vizsgálná, és szemében az a mély tűz égett, amely előtt még a heves ugrásra kész vadász kutya is megtorpan, s a vadász leopárd is vissza húzódik. Egy pillanatra megállította a katonát, halk hangon mondva:

„En magam egyedül vagyok ezen a helyen, és azt várom, hogy ezt a drága követ a bölcs századosnak adjam, hogy béke legyen engem.” Megmutatta a tenyerében csillogó rubintot, amely olyan volt, mint egy nagy vércsepp.

A kapitány elcsodálkozott az ékkő ragyogásán. Pupiláivágyakozóan kitárgyaltak, s ke ményvonalai sárga-kozóvá lettek ajka körül. Kinyújtotta a kezét, és elvette a rubintot.

„Menjetek”, kiáltotta katonáinak, „itt nincs gyermek, a ház csendes!”

A zaj és a fegyverek zöreje eltávozott lefelé az utcán, mint az előretörő dühös hajtóhaladarejtek benyomó szarvas felé. Artaban belépett a kunyhóba. Kelet felé fordult, és így imádkozott:

„Igazság Istene, bocsásd meg bűnömet! Valótlant mondtam, hogy megmentsem egy gyermek életét. Ajánléka imbólkét már oda van. Embereim költöttek, amit Istennek szántam. Leszek-e valaha méltó arra, hogy a Király orcáját megérintsam?”

De a nő, aki az árnyékban csendesen sírt az örömtől, megszólalt mögötte:

„Mert megmentted az én kicsi nyeméletét, áldjon és tartson meg az Úr! Az Úr orcája ragyogjon rád és legyen kegyes hozzád! Az Úr fordítsa orcáját feléd, és töltson el békével!”

A fájdalom rejtett útján

Ismét csend volt az álmok országában, mélyebb és misztikusabb, mint az első időkben, és én megtudtam, hogy Artaban éveit a gyorsan múltak a ködös homályban. Csak egy-egy tekintetet kaptam el itt-ott, amint élete folyamán átgyogtak az akadályzó, elhomályosító árnyékokon.

Láttam őt a népes Egyiptom tömegközött forgolódni, mindegyik Betlehemből oda jött család után kutatva, s megtalálván a nyomokat Héliopolisz szétágazó cédrusfái alatt, új Babilon római erődtévének fáival mellett, a Nílus mentén, halvány és homályos nyomatok, amelyek állandóan megsemmisültek előtte, mint a

lányomok a folyópart homokjában – egy pillanatil fénylenek a nedves sárgától, azután eltűnnek.

Láttam ismét a piramisok lábánál, melyek éles csúccsal merednek a sáfrány-arany színű naplementébe, változatlan, örök emlékeként a lefűtött csövegnek, és reményeiként az embereknek. Felnézett a hatalmas szfinxre, de hiába akarta olvasni a titokjelentőségét a nyugodt szemekből és a mosolygó arcáról. Talán mindencsak a kigúnyolása volt a törekvéseinek és vágyainak, amint Tigra neszmondotta, kegyetlen tréfa, találos kérdés, amelyre nincs válasz, kutatás, amely sohasem lesz eredményes? Vagy a szájalom és bátorítás jele volt abban a kifürkészhetetlen mosolyban – ígéret, hogy a legyőzött is diadalra járhat, és a csalódott is jutalmat nyerhet? A közműbölcséslehet, a vaklátthat, és a vándor célba juthat egyszer?

Alexandria egyik rejtett házában láttam ismét egy zsidó rabbi vala nécsközva. A tiszteletre méltó ember a tekercesek fölé hajolva – amelyeken Izrael jövődöléseivel voltak megírva –, hangosan olvasta a megható szavakat, amelyek megjósolták az ígért Messias, a fájdalom megvetett, megtagadott emberének szenvedéseit.

Mély fekvésű szemével Artaban arcába tekintve mondotta: „Emlékezzél rá, fiám, a Királyt, akit te keresel, nem lehet majd palotában megtalálni, sem a gazdagok és hatalma sokközött. Ha a világ világsága és Izrael dicsősége úgy lett volna megtervezve, hogy a földi hatalom pompájával jöjjön, már rég megjelent volna; mert Ábrahám egy fia sem fog többé oly hatalmasnak bírni, mint amilyen Józsefnek volt Egyiptom palotájában, vagy Salamon uralkodásának pompája, amikor országnak között trónolt Jeruzsálemben. De annak a világságunk, amely után a világ vágyódik, az új világságnak, a győzelemnek, a dicsőségnek a szenvedés türelmes elviseléséből kell fakadnia. Az a királyság, amely örök időkre szól, új királyság, a tökéletes és legyőzhetetlen szerezte uralma. Nem tudom, hogyan fog ez megvalósulni, vagy hogyan lehet össze hozni a zavargó királyokat és a föld népeit, hogy elismerjék a Messias, és hódoljanak neki. De azt tudom, hogy azok, akik keresik őt, a szegények és alacsonyrendűek, a szenvedők és elnyomottak között keresék.”

Újból és újból láttam az ismeretlen ből cset egyik helyről a másikra utazva, kutatva a szét szórt népek közt, akiknél a betlehem kis családtalán meenedéketta lált. Át hadt eh ség sújtotta országon, ahol a szegények kenyerért sírtak. Megállapodott járvány sújtotta városokban, ahol a betegek a tehetetlen nyomorúság keserűtársaságában sínylöltek. Meglátogatta az elnyomottakat, megbélyezte ket, a föld alatti börtönök és rab-szolgapiacok nyomorgó tömegeit, a gályák kimerült evezőseit. Ebben a népes és meggyőző világbann nem talált senkit, akit imádkozott volna, de sokakat talált, akik segíthettek. Élelmezte az éhezöket, felruházta a mezíteleneket, gyógyította a betegeteket és vigasztalta a foglyokat. Évegyorsabban múltak, mint a szövőorsoja haladoda-vissza a felvetett fonalban, ahogy nők szíik a szövés, és bele szövődik a lát hatatlan minta.

Már úgy látszott, elfeledte célját. De láttam egyszer egy pillanatra, amint napkeltekor egyedül állt a római börtön kapujánál. Keble rejtékéből elővette utolsó kincsét, a gyönyöt. Amint nézte át a szöfényét az enyhe hajnali derengésben, úgy látta, telítve van az azúr rózsaszínével. Úgy látszik, magába szívta az elvesztett zafir és rubin kisugárzását.

Így a nemeselet mély, titokzatos célja is magába rejti a múlt örömeinek és fájdalmainak emlékeit. Minden, ami segíttette, minden, ami hátráltatta, teljesen átítá tódik mágius erővel. Annál fényesebb és értékesebb lesz, minél tovább volt egy nemeselemben dobogó szív közeleiben.

Amikor az igazgyöngyről és annak jelentőségéről gondolkoztam, akkor halottam az ismeretlen bölcs történetének a végét.

A nagy értékű igazgyöngy

Harminchárom év telt el Artaban életében, s még mindig zárandók voltak, és a világosság keresője. Haja valami korosított volt, mint a Zagrosz szikla csúcsai, most fehér, mint ami korosított a csúcsokat. Sze me, amelyek valahamint a tűz lángjai, úgy ragyogtak, most sótek voltak, mint a szunnya dőpárás a hamu alatt.

Fáradtan, megviselten, a halálra készen, de még mindig a Királyt kereste, akiért utoljára Jeruzsálemben ment. Előzőleg gyakran látogatta a szent várost, kutyakodva sikajain és tömött kunyhóiban, sótetőben anélkül, hogy nyomát találta volna a názareti családnak, amely Betlehemből menekült hosszú idő előtt. Úgy látszott, még egy utolsó kiséretet kellett tennie; valamilyen szívében, hogy végre megismerje eredményét.

A hús vétele volt, s a város tömve idegenekkel. Izraeli, akik messze vidékre szórtak széjjel, a legnagyobb ünnepekre visszajöttek a templomba. Napokon át a különféle nyelvek zúza varauralta a keskeny utcákat.

De ezen a napon egyetlen nagy varó dást lehegett látni a tömegben. Az ég fénye figyelmeztetően el volt fátyolozva. Izgalom hullámai látszottak átvonulni a tömegben, mint remegés, amely vihar előtt megrázza az erdőt. Titkos hullám sodorta őket egy irány felé. Szandálok kopogása és a sok ezer mezítelű láb szűnet nélkül hangzott a kövkenedámaszkupufélévezető úton. Artaban a házából jött emberek csoportjához csatlakozott, perzsi zsidókhoz, akik eljöttek a hús vétele megünnepegni. Tőlük érdeklődte meg a tolongás okát, és hogy hova tartanak.

„A Golgotának nevezett helyhez megyünk a falakon kívülre”, mondták, „ahol ki végzést lesz. Nem halottad, hogy mitörtént? Kéthíres rab lesz keresztrefeszítve, és velük egymásik, akit názaréti Jézusnak hívnak. Egy férfi, aki sok csodát dolgozott az emberek között, amíg az azok nagyon szeretik. De a papok és vének azt mondták, meg kell halnia, mert Isten Fiának nevezte magát, s Pilátus keresztalálra ítélte, mert azt mondta, ő a zsidó király.”

Mily idegenül hullottak ezek a szavak Artaban fáradt szívére. Ezek vezették egy életpontszáron és tengeren keresztül, s most sötéten és misztikusan jutottak hozzá, mint a két ségbeesés üzene. Királytámadt, de megtagadták és kiközösítették. A megsemmisüléshez közel. Talán már haldoklik. Lehetséges-e, hogy ugyanaz a legyén, aki harminchárom évvel ezelőtt Betlehemben született, akinek csillaga az égen megjelent, és akinek a jöveteleéről a próféta jövendöltek?

Artaban szíve egyenetlenül vert az alázat, kétkező méltatlankodással, amely az öregkor izgalma jellemzi. Csak magában mondta: „Isten útjai kiűzhetlenebbek, mint az emberek gondolatai, és lehetséges, hogy megtalálom végre a Királyt, még ha el lennének a kezében is, s talán időben érkezem, hogy váltás gúljelajánljam a gyöngyöt, mielőtt meghalna.”

Igy az idős ember követte a tömeget lassú, nehezkes lépésekkel a város dámaszkupufélé. Épp az örház bejáratánál egy csoport macdoniakatona jött lefelé az úton, egyfiatal, borzolt hajú, tépő ruhájú leányt vonszolva. Artaban mágsz megállt és részvételre nézett, a leányhírtelenki szakítottamagát kínzóikezéből, lábáhozvettemagát, átfogta térdeit. A leányfelismerfehér fővegét, és a jelvényt a melén.

„Légy irgalmas hozzám” – kiáltotta –, „és ments meg a Tiszta Ság Istene kedvéért. Én a magusok által tanított igaz vallás leánya vagyok. Atyám párhus kereskedő volt, már halott, s engem elfogtak adósággal, hogy eladja nekik szolgának. Övj meg ettől, ami a halál nélis rosszabb lenne.”

Artaban remegett.

A régi küzdelem volt lelkében, amit Babilon pálmaligete néls a betlehemi kunyhóban is érezt – az elmentmondás a hitvároza és a szerzetes töne között. Az ajándék, amit ő vallásos hódolatra szánt, már két-

szer kivételét kezéből az emberiség szolgálatára. Ez volt a harmadik próba, az utolsó, a végső és visszavonhatatlan választás.

Nagy szerűalkalom vagy utolsó kiséret volt ez? Nem tudta eldönteni. Lelke legmélyén egydolog volt világos. Ez az elrethetetlen helyzet Isten tőljön! Felizgatót lelkében egy bizonyos ágél: Megmenetnie ezt a tehetetlen leányt igazifelebarátszeretetvolna. S nem a szeret-e a lélek világossága?

Kivetetekeleből a gyöngyöt. Az soha sem volt ily tiszta, ily ragyogó, ennyire telve fiómmal, élő csillógalissal. A rab szolgakézébetette.

„Ez a te váltásod, leányom! Kincseim utolsó darabja, amit a Királynak szánok!”

Amíg beszélt, az égbolt mindjobban elsötétedett, s földrengés hulláma szaladt át a földön, olyan összehúzó dászerűen, mint ahogyan valakinek a mellé húzódik be mély séges nagyfájdalomkor.

Közé messze házak falai omloztak, kövek laultak meg, s hullottak az utcára. Porfelhőtől tötte be a levegőt. Akatonakfélelemmel menekültek, mint hársegek lennének. De Artaban és a leány, akit megváltott, tehetetlenül húzódtak össze a Pretorium falai alatt.

Mitől kellett volna neki félnie? Miért kelletne élnie?

A Királynak hódolattul szánt ajándék utolsó darabját is továbbadta. Az utolsó reményről is lemondott, hogy megtalálja Őt. A hiábavaló törekvésnek vége – hiába volt minden. De ebben a gondotalban, amely el töltötte, s amelyet elfogadott, békeesség volt. Ez nem lemondás volt. Nem alárendeltség. Ez valamilyen áthatóbb volt. Tudta, hogy minden jól van, mert napról-napra a legjobbra tette, amit tehetett. Húséges volt a világosságához, amely neki adatott. Többet várt, s ha nem látta meg, ha tévedés volt is egész élete, két ség tehetetlen volt a legjobb lehező ség számára. Nem láthatta meg, az örök élet, a megsemmisítetetlen és halhatatlan élet” bejeljesülését. De tudta, ha egyszer újra elhetné földi életét, az nem lehetne más, mint amilyen volt.

A földrengés újabb hullámmal lehegett érezni. Egy nehezcserep rázódotta a tetőről, s az öreg ember halántékára zuhant. Elakadt lélegzettel, sápadtan borult öszülő fejével a fiatal leány vállára, a seből vér szivárgott. A leány lefektette a földre, és föléje hajolt, mert félt, hogy meghalt. Ekkor az alkony szürkületén keresztül egy hang halatszott. Igen gyégen és halkan, mint ami korze ne halatszik nagy messze ségből, s benne a hangok tiszták, de a szavak értelmel ve szett. A leány megfordult, hogy lássa, nem a felettük lévő ablakból szólt-e le valaki, de nem látott senkit.

Ekkor az öreg ember ajkai mozgani kezdtek, s a lány mint egy válszal halotta, hogy ősi párthus nyelven ezt mondja:

„Harminchárom évig kerestelek, de soha nem láttam Orcadat, s nem szolgáltam Neked, Királyomnak. Nem, Uram. Mikor láttalak én Téged éhezni, és tápláltalak? Vagy szomjazni, és adtam italt? Mikor láttalak Téged idegennek, és fogadtalak be? Vagy meztelenül, és ruháztalak fel? Mikor láttalak betegen és börtönben, hogy Hozzád jöttem volna? Harminchárom évig kerestelek, de soha nem láttam Orcadat, s nem szolgáltam Neked, Királyomnak.”

A mágs elhallgatott, s a kedves, gyéghang ismét hallatszott. A leány ismét hallotta a nagyon halkan és nagyon távolról. S most úgy tűnt, mint ha ő is érezné a szavakat:

„Valóban mondom neked, amit egynek tettel legkisebb testvéreim közül, azt nekem tetted.”

A csodálat és örömyugodt ragyogása világította meg Artaban szíve arca, amint az alkony sugarai világította meg a havas hegycsúcsokat. A megkönnyebbülés hosszú, utolsó lehelete hagyta el ajkát.

Útja véget ért. Kincseit elfogadták. Az ismeretlen bölcs megtalálta a Királyt.

Fordította: Sister Irma S.M.